

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ในสังคมพุทธศาสนานั้น พระมหาสถูปเจดีย์ ซึ่งเป็นที่บรรจุหรือประดิษฐานพระบรมธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น คือ ศูนย์กลางการจาริกแสวงบุญที่คนจากท้องถิ่น ต่าง ๆ ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศผลักดันเข้ามาบูชากราบไหว้เป็นประจำ บุคคลที่เข้ามานั้นนับถือลัทธิและมีความเชื่อต่างกัน แต่ว่าสิ่งหนึ่งที่มีร่วมกัน คือ ความเคารพศรัทธาที่มีต่อพระบรมธาตุเจดีย์ อันเป็นสิ่งสักการะสูงสุด เมื่อกราบไหว้แล้วก็ไปประกอบพิธีตามวิหาร หรือศาลาที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพในกำแพงเดียวกัน จึงปรากฏว่าศาสนสถานเหล่านี้เป็นที่รวมของปวงชน และหากสืบสายไปแล้วการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์และการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ น่าจะเป็นคติในการนับถือพุทธศาสนาลัทธิหินยาน (หรือลัทธิเถรวาท) ของวัฒนธรรมทวารวดี ซึ่งมีอายุอยู่ในระหว่างราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 เพราะได้ปรากฏหลักฐานที่เด่นชัดกว่าที่ใด (ศรีศักร วัลลิโภดม 2539 : 48)

ในปลายพุทธศตวรรษที่ 18 แหล่งที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาที่สำคัญได้เปลี่ยนจากอินเดียมาเป็นลังกาแทน ในขณะที่ศาสนาพุทธลัทธิหินยาน (หรือลัทธิอักษรวาท) กำลังรุ่งเรืองอยู่ในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 17 และตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 18 นั้น ทางลังกามีกษัตริย์สำคัญพระองค์หนึ่งที่ใส่พระทัยในการทะนุบำรุง พระศาสนา คือ พระเจ้าปารกกรมพาหุ เป็นผู้สนับสนุนนิกายในพุทธศาสนาที่ถือว่าสืบสายตรงมาจากพระพุทธเจ้า เรียกว่า “นิกายลังกาวงศ์” ทำให้บรรดาสงฆ์และกษัตริย์จากบ้านเมืองอื่นเกิดความสนใจ โดยเฉพาะอาณาจักรพุกามและอาณาจักรมอญที่นับถือพุทธศาสนาลัทธิหินยานเหมือนกัน ดินแดนประเทศไทยก็มีพระภิกษุหลายรูปเดินทางไปศึกษาพุทธศาสนาที่ลังกา ผลที่ตามมาก็คือ ความนิยมในพุทธศาสนาลัทธิหินยานนิกายลังกาวงศ์อย่างแพร่หลาย จนกล่าวได้ว่าบรรดาบ้านเมืองต่าง ๆ ในพม่า มอญ ไทย ลาว และกัมพูชา ต่างหันมานับถือพุทธศาสนาลัทธิหินยานกันหมด ทำให้เกิดประเพณีสร้างวัดสร้างพระสถูปเจดีย์ให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนบ้านและชุมชนเมืองกันอย่างแพร่หลาย คติการกราบไหว้บูชาพระบรมธาตุที่ประดิษฐานอยู่ในพระสถูปเจดีย์นี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการรวมตัวทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายในทางชาติพันธุ์และระบบความเชื่อให้มาเป็นพวกเดียวกันอยู่ในท้องถิ่นนั้นที่มีชุมชนเดียวกัน การเผยแพร่พุทธศาสนาไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ โดยการกระทำเพื่อ

แสวงบุญและมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้คนในท้องถิ่นมาร่วมกันสักการะร่วมกัน โดยมีการแสวงหาพระบรมธาตุด้วยการขอจากบ้านเมืองอื่น หรือไม่ก็ขุดมาจากสถูปเจดีย์ของบ้านเมืองที่ร้างไปมาประดิษฐานในท้องถิ่น ขอแรงผู้คนที่เลื่อมใสศรัทธาให้ก่อสร้างพระสถูปเจดีย์ขึ้นให้เป็นสถานที่กราบไหว้ (ศรีศักร วัลลิโภดม 2539 : 74)

บรรดากษัตริย์ผู้นำชนชั้นปกครองรุ่นใหม่ ๆ ของบรรดาเมืองต่าง ๆ ในสมัยนั้น ส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาลัทธิหินยานนิกายลังกาวงศ์เกือบทั้งสิ้น ได้เปลี่ยนการสร้างศาสนสถานเป็นศูนย์กลางเมือง มาเป็นการสร้างวัดและพระมหาเจดีย์กันเกือบทั้งสิ้น เป็นเหตุทำให้เกิดรูปแบบสถูปเจดีย์ขึ้นใหม่ แตกต่างกันอย่างมากมายหลากหลายรูปแบบ อาจแบ่งออกได้อย่างคร่าว ๆ ได้ 3 ประเภท คือ (ศรีศักร วัลลิโภดม 2539 : 78-81)

1. แบบพระสถูปทรงกลมที่พัฒนามาจากวัฒนธรรมสมัยทวารวดี
2. แบบพระสถูปที่ดัดแปลงมาจากปราสาทและเทวาลัยในศาสนาฮินดู และศาสนสถานพุทธลัทธิมหายาน(หรือลัทธิอาเจริยวาท)
3. แบบพระสถูปที่สร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่น และปรับปรุงแต่งขึ้นเป็นพิเศษ

สำหรับแบบแรกที่เป็นพระสถูปเจดีย์ทรงกลมนั้น เป็นแบบประเพณีที่มีแบบอย่างมาแต่ประเทศอินเดียและลังกา บางคนเรียกพระสถูปเจดีย์ทรงระฆังบ้าง ทรงลังกาบ้าง ส่วนเด่นอยู่ตรงที่มีลักษณะเป็นบาตรคว่ำ พระสถูปเจดีย์ทรงกลมนี้นี้มีการสร้างกันทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดีลงมา มีการเปลี่ยนแปลงบ้างถึงฐานและส่วนยอดเท่านั้น ส่วนพระสถูปเจดีย์รูปแบบอื่น ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนกัน ยิ่งเวลาผ่านไปความหลากหลายในเรื่องรูปแบบของพระสถูปเจดีย์ก็ยิ่งมากขึ้น เพราะบ้านเมืองที่ต่างกันนับถือพระพุทธศาสนาลัทธิหินยานเหมือนกัน โดยเมืองเหล่านี้มีการติดต่อสัมพันธ์กันตลอดเวลา จึงมีทั้งการปรับและการยืมรูปแบบของกันและกันไปปรุงแต่งการสร้างใหม่ตลอดเวลา จนกล่าวได้ว่าในขณะนี้ว่าบ้านเมืองของเรามีพระสถูปเจดีย์มากมายหลายแบบกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม 2539 : 82)

สมัยต่อมาคติและประเพณีในการสร้างพระสถูปเจดีย์ เพื่อบรรจุพระบรมธาตุก็แพร่หลาย มีการสร้างกันในวัดต่าง ๆ ทั้งในเขตเมือง และนอกเมือง ตามแหล่งที่เป็นศูนย์กลางของท้องถิ่น ทำให้เกิดรูปแบบทางศิลปกรรมของพระสถูปเจดีย์เป็นแบบต่าง ๆ มากมาย จนในที่สุดต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าพระสถูปเจดีย์หรือพระมหาธาตุองค์ใดที่เป็นหลักของบ้านเมือง เกิดวัดที่เรียกว่า “วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ” หรือเรียกอย่างย่อ ๆ ว่า “วัดมหาธาตุ” ซึ่งกลายเป็นวัดที่มีแทบทุกเมืองที่เป็นนครหรือเมืองใหญ่ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในแคว้นสุโขทัยเท่านั้น รัฐและบ้านเมืองในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสานต่างก็มีเหมือนกันหมด และลักษณะที่สำคัญของการเป็นวัด

มหาธาตุหรือวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ นั่นคือ ต้องเป็นวัดกลางเมืองที่ใหญ่กว่าวัดอื่น มีพระมหาสถูปเจดีย์เป็นประธานอย่างสง่างาม มีเรื่องราวเกี่ยวกับพระสถูปเจดีย์สืบเนื่องยาวนานกว่าวัดอื่น และมีการเขียนตำนานสร้าง ตำนานเกี่ยวกับความเป็นมาของพระบรมธาตุ และประวัติของวัด ของเมืองของนครควบคู่กันไป จนทำให้รู้สึกว่าการบูชาพระบรมธาตุหรือวัดพระมหาธาตุ เป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากเมืองเป็นสิ่งที่คู่กัน และได้กำหนดความแตกต่างของพระมหาเจดีย์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุว่าเป็นของหลวงมีการกำหนดไว้อย่างเป็นระบบมั่นคง อีกทั้งเป็นปูชนียสถานที่มีคนมาสักการะบูชากันมากเป็นประธานในพระราชพิธีทางกรบ้านการเมืองและราชสำนักอย่างแท้จริง ส่วนวัดของพระสถูปเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุอื่น ๆ นั้นต่างกันมาก คือ เป็นของเจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการ คหบดี สร้างเป็นพุทธบูชา สักการะพิธีของท้องถิ่นระดับบ้านเล็กเมืองน้อย (ศรีศักร วัลลิโภดม 2539 : 139)

พระบรมธาตุนั้นไม่ว่าจะบรรจุในพระสถูปเจดีย์องค์ใด ก็จะต้องเป็นที่รู้จักกันว่ามาจากส่วนใดของพระวรกายของพระพุทธเจ้า เรื่องนี้นับว่าสำคัญ เพราะจะไปสัมพันธ์กับการเขียนตำนานให้ผู้คนที่น่ามากราบไหว้ได้รับทราบและเกิดความศรัทธา (ศรีศักร วัลลิโภดม 2539 : 150) นอกจากนั้นยังมีความเชื่อที่กล่าวว่าที่ใดก็ตามที่พุทธศาสนาเจริญงอกงาม มีผู้อุปถัมภ์บำรุงเป็นศูนย์กลางการปกครองและมีความเจริญ ที่นั่นพระบรมสารีริกธาตุจะเสด็จมาเป็นมิ่งขวัญ ซึ่งมักจะกล่าวถึงอยู่ในตำนานเสมอว่าพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้กับพระสาวกว่าพระบรมธาตุกระดูกส่วนไหนของพุทธสรีระจะมาประดิษฐาน

พระมหาธาตุสำคัญ ๆ จำนวนมากในท้องถิ่นหรือภูมิภาคต่าง ๆ ที่ไม่ถูกปล่อยให้ทิ้งร้างไปตามกาลเวลานั้น ค่อยมาได้กลายเป็นปูชนียสถานสำคัญของชาติ มีผู้คนจากทั่วสารทิศพากันมาจาริกแสวงบุญ และมากราบไหว้ตามฤดูกาลที่มีงานไหว้และงานฉลอง แม้ปัจจุบันยังมีผู้คนอีกเป็นจำนวนมากที่มักเดินทางไปไหว้พระบรมธาตุตามเมืองต่างๆ เพื่อแสวงบุญ ทั้งในฤดูแล้งและช่วงเวลาปกติ ดังเช่น พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช นี้ มีผู้คนจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งในภาคใต้และภาคอื่น ๆ หลังไหลกันมาบนมัสการไม้ขาตในฤดูแล้ง งานไหว้ก็มีคนมาทำบุญแน่นขนัดเพื่อความมีสวัสดิมงคลและความปลอดภัยแก่ชีวิต โดยวัดแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานเป็นวัดที่พระเจ้าศรีธรรมมาโสกราชกษัตริย์แห่งอาณาจักรนครศรีธรรมราชทรงสร้างในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันกับการสร้างเมืองนครศรีธรรมราช ปัจจุบันจัดเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกประเภท “วรมหาวิหาร” ตั้งอยู่ในเขตกำแพงเมืองโบราณ มีความเชื่อมากมายที่เกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์แห่งนี้ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างเหรียญโลหะที่มีรูปพระบรมธาตุเจดีย์หรือที่เกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์ ให้ผู้เลื่อมใสศรัทธาได้เช่ากลับไปบูชาเป็นเครื่องรางของขลังประจำตัว และยังมีประเพณีอีกอย่างหนึ่งในการสักการะพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชแห่งนี้ ซึ่งไม่ค่อยจะพบในที่อื่น ๆ ก็คือการส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองจากวัดและจากประชาชน ตามบ้านเมืองต่าง ๆ ในภาคใต้มาถวายแด่

พระบรมธาตุ (ศรีศักร วัลลิโภคม 2539 : 163) ซึ่งจนถึงขณะนี้โบราณวัตถุและศิลปวัตถุประเภทนี้มีจำนวนมากมาชมहाศาล

ประเพณีการถวายนดอกไม้นั้นมีมาในพุทธศาสนาดังแต่ช่วงต้นของพระพุทธศาสนา โดยแรกเริ่มนั้นมาจากคติการบูชาสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า ดังเช่น สถูป เจดีย์ ดันโพธิ์ ธรรมจักร และพระพุทธรูป เป็นต้น โดยการถวายนดอกไม้นั้น ดอกไม้ที่ถวายนนี้มีการถวายนในหลายรูปแบบ ทั้งเป็นเพียงดอกไม้ดอกเดียว ดอกไม้เป็นช่อ ดอกไม้ที่นำมาร้อยกันเข้าเป็นพวงมาลัย ดอกไม้ที่มีก้านดอกยาวที่มีใบไม้ติดอยู่ด้วย ใบไม้เพียงใบเดียวและใบไม้เป็นช่อ และการบูชาปรากฏในประติมากรรมจำนวนมาก ดังเช่น ในระหว่างราว พ.ศ. 343 – 443 ได้ปรากฏภาพสลักของพระเจ้าวิสุทธิเมสสิงไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ โดยสลักไว้ที่พระมหาสถูปการหุด ในประเทศอินเดีย เป็นภาพที่ปรากฏขึ้นในช่วงที่ยังไม่มีการสร้างสรรค์พระพุทธเจ้าในรูปของมนุษย์ขึ้นมา จึงใช้สัญลักษณ์แทนพระพุทธองค์ ซึ่งในภาพนี้ได้ใช้สัญลักษณ์รูปวงล้อหรือธรรมจักรแทนพระองค์ และมีดอกไม้วางอยู่บนแท่นหลายดอก ส่วนที่คุมของธรรมจักรมีพวงมาลัยขนาดใหญ่สวมไว้พวงหนึ่ง ประติมากรรมชิ้นนี้ยังสะท้อนให้เห็นคติที่สำคัญว่า ในกรณีของพุทธศาสนาในระบายนนั้นดอกไม้เป็นเครื่องสักการะบูชาที่สำคัญของพุทธศาสนา และยังมีประติมากรรมอีกหลายชิ้นแสดงการบูชาสัญลักษณ์แทนองค์พระพุทธเจ้า คือ ดันพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งมีปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีที่สะท้อนให้เห็นว่าในระหว่างราวพุทธศตวรรษที่ 5 – 6 ได้มีการจำลองดันพระศรีมหาโพธิ์ขึ้นใช้สำหรับการกระทำสักการะบูชาแทนพระพุทธเจ้า โดยในภาพสลักดันพระศรีมหาโพธิ์นี้มีลักษณะอย่างดันไม้จริงทุกประการ สำหรับสัญลักษณ์แทนพระพุทธองค์สมัยนั้นมียุหลายอย่าง แต่สัญลักษณ์ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุด คือ สถูป ซึ่งนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์และแพร่หลายที่สุดในระบายนดังกล่าวแล้วยังมีพัฒนาการของการสืบเนื่องคติดังกล่าวมาอย่างยาวนานคราบนกระทั่งปัจจุบันนี้ (Fisher 1993 : 7-10)

จากการขุดค้นทางโบราณคดีในแหล่งโบราณคดีที่เป็นสถูปที่มีอายุอยู่ในช่วงระบายนระหว่างราวพุทธศตวรรษที่ 3 – 6 เป็นจำนวนมากในบริเวณเมืองโบราณดักกิสลาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ซึ่งปัจจุบันนี้อยู่ในเขตของประเทศปากีสถานได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีที่เป็นอุบหรือผอบที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ โดยพบว่าดอกไม้ที่พบในอุบได้พัฒนาออกไปจากการใช้ดอกไม้จริงๆ ไปสู่การสร้างสร้งสร้งดอกไม้จำลองขึ้นใช้แทน เพื่อให้ดอกไม้ นั้นมีความคงทนถาวร สามารถที่จะเป็นเครื่องบูชาพระบรมสารีริกธาตุที่ประดิษฐานไว้ในอุบหรือผอบนั้นเป็นนิรันดร์ โดยวัสดุที่นิยมใช้ในการสร้างสร้งสร้งดอกไม้ดังกล่าว คือ ทองคำและเงิน ซึ่งนอกจากจะเป็นวัสดุที่มีคุณค่าและมีราคามูลค่าสูงแล้ว ยังเป็นวัสดุที่มีความคงทนถาวรมาก

กว่าแร่ธาตุอื่น ๆ ที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไปในเวลานั้น ดอกไม้ดังกล่าวนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ดอกไม้เงินและดอกไม้ทอง” นอกจากนั้นยังมีการบรรจุดอกไม้สดลงไปในกลุ่มหรือหีบที่ทำด้วยหิน แล้วบรรจุไว้ภายในกรุหรือหีบที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ แต่ไม่สามารถอยู่ได้คงทน ยืนยาว จึงยังคงหลงเหลืออยู่เฉพาะดอกไม้เงินและดอกไม้ทองที่คงทน และอยู่ได้ยืนยาวจนกระทั่งปัจจุบัน (Marshall 1951 : 230-295)

นอกจากนี้ การขุดค้นทางโบราณคดีดังกล่าวยังมีการค้นพบหลักฐานที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่า นอกจากจะมีการสร้างสรรค์ดอกไม้เงินและดอกไม้ทองขึ้นเพื่อการกระทำสักการะบูชาพระบรมสารีริกธาตุภายในสถูปเหล่านั้นแล้ว ยังมีการค้นพบดอกไม้เงินดอกไม้ทอง และดอกไม้ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอื่น ๆ ภายในอกกรุที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุด้วย โดยเฉพาะในบริเวณสถูปและศาสนสถานอื่น ๆ ที่เนื่องในพุทธศาสนา อันเป็นการสะท้อนให้เห็นคติที่สำคัญในพุทธศาสนาว่า ในระยะเวลานั้นนอกจากจะมีการสร้างสรรค์ ดอกไม้เงินและดอกไม้ทอง ขึ้นเพื่อใช้สำหรับการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ โดยการบรรจุไว้ในหีบที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุภายในสถูปแล้ว ยังมีการใช้ดอกไม้เงินและดอกไม้ทอง เพื่อการกระทำสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ที่เนื่องในพุทธศาสนาด้วย เช่น สถูป และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ เป็นต้น (Marshall 1951 : 191)

ด้วยเหตุที่ดักกสิลาและบริเวณอื่น ๆ ของอินเดียหลายบริเวณเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาและการค้าในระบบเครือข่ายทางการค้า ส่งผลให้คติต่าง ๆ ที่เนื่องในพุทธศาสนาจากดักกสิลาและดินแดนในบริเวณ อื่น ๆ ของอินเดียส่งอิทธิพลไปสู่ดินแดนต่าง ๆ ในระบบเครือข่ายทางการค้านานาชาติอย่างสืบเนื่องและยาวนาน ดินแดนหลายแห่งทั้งภายในและภายนอกประเทศอินเดีย จึงได้รับอิทธิพลของคติดังกล่าวด้วย รวมทั้งดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันหมายรวมถึงคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งในระบบเครือข่ายทางการค้าของการค้านานาชาติในระยะเวลานั้นด้วย (ปริชา นุ่นสุข 2544 : 133-186, 2545 : 31-35)

การถวายดอกไม้เงินดอกไม้ทองสำหรับพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ดังกล่าวนี้นี้ ก็เป็นการได้รับอิทธิพลด้านคติการบูชาในพระพุทธรูปผ่านทางระบบเครือข่ายทางการค้าจากดักกสิลาและดินแดนบริเวณอื่น ๆ ของอินเดียด้วยเช่นกัน และแม้ว่าจะมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นประเพณีที่สำคัญมาก และทั้งยังมีจำนวนดอกไม้เงินดอกไม้ทองที่มีผู้อุทิศถวายจำนวนมากมาตาม แต่ในปัจจุบันนี้ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคติดังกล่าวแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงตระหนักว่าคติดังกล่าวเป็นประเด็นที่สำคัญที่ควรจะศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ทราบความหมายและความสำคัญของคติดังกล่าวและพระบรมธาตุเจดีย์

นครศรีธรรมราชที่มีต่อพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป อันจะนำมาซึ่งความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในคุณค่าของคติดังกล่าว และในที่สุดจะนำไปสู่แนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูคติดั้งเดิมอันนี้ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติสืบไป

### วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของรูปแบบของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง
3. เพื่อศึกษาการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์กับความสัมพันธ์ทางด้านความเชื่อของท้องถิ่น

### สมมติฐานการวิจัย

พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นศูนย์รวมแห่งศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้มาด้วยระยะเวลาอันยาวนาน จึงได้ปรากฏคติการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์องค์นี้ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง อันเป็นคติที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในพุทธศาสนา

### ขอบเขตในการวิจัย

#### 1. ขอบเขตของแหล่งข้อมูล

1.1 พิพิธภัณฑสถานวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และบริเวณที่มีความสำคัญหรือที่ปรากฏหลักฐานทั้งในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย โดยเน้นเฉพาะดินแดนที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของเมือง 12 นคร ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของเมืองตามพรลิงก์หรือนครศรีธรรมราชมาก่อน

1.2 หอสมุดของสถาบันการศึกษา และศูนย์เอกสารที่ปรากฏเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.3 บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีความเกี่ยวข้องกับการถวายดอกไม้เงินดอกไม้ทองแด่พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

## 2. ขอบเขตของเนื้อหา

2.1 วัตถุประสงค์ของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง

2.2 รูปแบบของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง

2.3 ประวัติและพัฒนาการของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง

2.4 ประเพณีปฏิบัติของการทำดอกไม้เงินดอกไม้ทอง ในด้านวิธีคิด เทคนิค และวัสดุที่นำมาบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

## วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การศึกษาคติในการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีดอกไม้เงินดอกไม้ทอง” จะใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research) และวิธีวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้ คือ

### 1. การรวบรวมข้อมูล

การสืบหาและรวบรวมหลักฐานหรือการสะสมข้อมูล มีวิธีการดังนี้

1.1 สืบค้นจากพื้นที่ที่ทำการวิจัย คือ พื้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2 สืบค้นจากเอกสารที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา อาทิ เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระบรมธาตุ เช่น ความหมายและความสำคัญของพระบรมธาตุ คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพระบรมธาตุ รวมถึงพระนิพนธ์ในส่วนของส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระบรมสารีริกธาตุของ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และการแพร่กระจายของพระบรมสารีริกธาตุสู่ดินแดนต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสกลุปรอบพระบรมธาตุนั้นเพื่อการกราบไหว้หรือกระทำสักการะบูชาของพุทธศาสนิกชนในทุกหนแห่ง รวมไปถึงคติการบูชาพระบรมธาตุของดินแดนต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษาประวัติความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช และคติการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง



1.3 สืบค้นหาข้อมูลโดยการสังเกต จากการสำรวจแหล่งโบราณคดี รวมทั้งวัด สตูเจดีย์ และพิพิธภัณฑสถานซึ่งเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับคติในการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่เป็นที่ตั้งของ พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช และพิพิธภัณฑสถานของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็น ที่เก็บรักษาดอกไม้เงินดอกไม้ทองทั้งหมดที่มีผู้นำมาบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช และจากแหล่งผลิตดอกไม้เงินดอกไม้ทองในพระบรมมหาราชวังกรุงเทพมหานคร รวมไปถึงใน บริเวณที่มีความสำคัญหรือที่ปรากฏหลักฐานทั้งในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย โดยเน้น เฉพาะดินแดนที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของเมือง 12 นักขัตร์ ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของเมืองตามพรลิงค์ หรือนครศรีธรรมราชมาก่อน ในกรณีของประเทศมาเลเซียได้เน้นหนักแหล่งโบราณคดีไทรบุรี หรือเคดาห์ ซึ่งปรากฏรายงานการค้นพบดอกไม้ทองจากการขุดค้นทางโบราณคดี และนำมาใช้ในการ ศึกษาครั้งนี้ด้วย

1.4 สัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจในเรื่องคติในการบูชาพระบรมธาตุ อาทิ เช่น รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภคม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สินชัย กระบวนแสง, รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา นุ่นสุข, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรชัย สุกระกาญจน์ โดยสัมภาษณ์ในส่วนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคติในการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง

## 2. การคัดเลือกหลักฐานข้อมูล

การคัดเลือกหลักฐานหรือการคัดเลือกข้อมูลเพื่อให้ได้หลักฐานหรือข้อมูลที่มีคุณค่าและ เหมาะสมกับเรื่องที่ทำการค้นคว้า คัดเลือกข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าที่ได้มาจากขั้นตอนแรก โดยหลักฐานข้อมูลดังกล่าวนั้น สามารถที่จะจัดจำแนกออกได้เป็นสองกลุ่ม ใหญ่ ๆ คือ

2.1 หลักฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคติการบูชา พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง

2.2 หลักฐานข้อมูลที่เป็นส่วนประกอบ เช่น ข้อมูลที่กล่าวถึงพระบรมสารีริกธาตุ ข้อมูลการสร้างพระมหาสถูปเพื่อประดิษฐานพระบรมธาตุ และข้อมูลคติการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ ในที่ต่าง ๆ ด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นต้น

## 3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์หลักฐานหรือข้อมูล เป็นวิธีที่มีความสำคัญในการตรวจสอบอคติและ ความไม่สมบูรณ์หรือความน่าเชื่อถือของหลักฐานข้อมูลที่ได้มาจากทั้งสองขั้นตอนที่กล่าวมามี วิธีการ ดังนี้คือ



ในกรณีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานโบราณวัตถุมีวิธีดังนี้ คือ

1. การศึกษาเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี นักมานุษยวิทยา นักประวัติศาสตร์ศิลปะ พระสงฆ์ ผู้รู้ในท้องถิ่น และช่างโลหะในท้องถิ่น เป็นต้น
2. การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบทางศิลปะกับโบราณวัตถุประเภทเดียวกัน ที่ได้เคยมีการค้นพบ ศึกษาวิเคราะห์ ดีความ และกำหนดอายุเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
3. การศึกษาเพิ่มเติมโดยการสังเกต ได้กระทำในการศึกษาภาคสนาม ในแหล่งที่ปรากฏโบราณวัตถุประเภทเดียวกัน เช่น วัด สถูปที่สำคัญ และพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น
4. การศึกษาตรวจสอบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโบราณวัตถุเหล่านั้น เช่น คำจารึก ที่ปรากฏอยู่ที่โบราณวัตถุเหล่านั้น และเอกสารโบราณประเภทต่าง ๆ ที่ค้นพบในท้องถิ่นนั้น เป็นต้น

ในกรณีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเอกสาร มีวิธีการดังนี้ คือ

1. การตรวจสอบจากเอกสารด้วยกัน โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องที่กล่าวในเรื่องเดียวกันในปริมาณที่พอเพียง เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลส่วนใดจากเอกสาร รายการใดมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด เทียบตรงมากที่สุด รวมทั้งศึกษาประวัติความเป็นมาและอายุของเอกสารแต่ละรายการ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปว่าเอกสารรายการใดเป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Source) และเอกสารรายการใดเป็นเอกสารชั้นรอง (Secondary Source) โดยเอกสารชั้นต้นที่สำคัญมากที่สุดที่นำมาใช้ในกรณีนี้ คือ จารึก ซึ่งค้นพบจำนวนมาก ทั้งจารึกจากแผ่นทองที่หุ้มปลียอดพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราชและจารึกบนฐานดอกไม้เงินดอกไม้ทอง
2. การตรวจสอบกับหลักฐานทางโบราณคดี โดยการนำเนื้อหาสาระที่ปรากฏในเอกสาร ไปตรวจสอบร่วมกันกับโบราณวัตถุสถานที่ร่วมสมัย เพื่อหาความถูกต้องที่ตรง และความน่าเชื่อถือของเอกสารแต่ละรายการ
3. การสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับเรื่องราวที่ปรากฏในเอกสาร

วิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการที่สำคัญที่ใช้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา ในครั้งนี้

#### 4. การตีความ

การตีความ เป็นขั้นตอนที่ผู้ศึกษามีความตระหนักในความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะแสดงให้เห็นว่า ผู้ศึกษามีความเข้าใจและมีความสามารถในการใช้หลักฐานข้อมูลผ่านการคัดเลือกมาแล้วเพียงใด จึงมีการตีความโดยการวิพากษ์วิจารณ์และการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวร่วมไปด้วย

และกระทำอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงความถูกต้องของหลักฐานและข้อมูลที่ศึกษามาเข้าประกอบด้วย โดยขั้นตอนนี้จะศึกษาในประเด็นที่กำหนดไว้ทุกประเด็น คือ วัตถุประสงค์ของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ประวัติและพัฒนาการของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช และประเพณีปฏิบัติของการทำดอกไม้เงินดอกไม้ทองในด้านวิจิตร เทคนิค วัสดุที่นำมาบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาจากดอกไม้เงินดอกไม้ทองทั้งหมดในพิพิธภัณฑ์สถานวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เพื่อการวิเคราะห์แปลความร่วมกับข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์

### 5. การเสนองานวิจัย

การเสนองานวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้ศึกษาได้นำข้อเท็จจริงพร้อมด้วยคำอธิบาย คำวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดเห็น และข้อสรุปมาผสมผสานและสังเคราะห์เข้าด้วยกัน ให้เป็นเรื่องราวที่น่าอ่านและเข้าใจง่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้ศึกษามีความเห็นว่ายากที่สุด จึงจำเป็นจะต้องเริ่มต้นด้วยการวางโครงเรื่องและแนวการเขียนให้เหมาะสม การเขียนจะต้องมีความต่อเนื่อง และรูปแบบที่นำเสนอเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ และเพื่อความชัดเจนแจ่มแจ้ง จึงได้ใช้สื่อที่มีความจำเป็นหลายประเภทประกอบในการนำเสนอด้วย คือ แผนที่ แผนที่ แผนผัง ภาพถ่าย และภาพถ่ายเส้น

### นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิยามศัพท์ที่เน้นการใช้ในเชิงปฏิบัติการ จึงอาจมีการเสนอเนื้อหาที่นอกเหนือไปจากความหมายด้วย เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินการวิจัย คือ

**ดอกไม้เงินดอกไม้ทอง** หมายความว่า สิ่งประดิษฐ์สำคัญและมีค่า ทำด้วยเงินทอง หรือเงินผสมทองผสม เป็นรูปแบบพืชพันธุ์ต่าง ๆ ทำขึ้นเพื่อถวายบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช (สถาบันทักษิณคดีศึกษา 2529 : 1136)

**สถูป (Stupa)** มาจากคำภาษาบาลีว่า “อุปะ” คือ มูลดินเป็นกอง น่าจะเกิดจากการเผาศพ แล้วรวบรวมเถ้าถ่านเป็นกองไว้ แล้วเอาดินเอาหินมาทับไว้เป็นเนินสูง เป็นเครื่องหมายให้เห็นชัดแต่ก่อนหน้านั้นขึ้นไปการก่อมูลดินสูงเป็นประเพณีที่นิยมกันมานาน ล่วงสมัยพุทธกาลก็ยังนิยมสืบต่อกัน โดยสร้างสถูปสำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและอังคารของพระพุทธองค์ จึงต้องทำวิจิตรพิสดารขึ้น ด้วยทรงเป็นพระบรมศาสดา นอกจากพระพุทธเจ้าแล้วยังมีสถูปสำหรับบรรจุพระธาตุของพระอรหันต์ บรรดาสาวกของพระบรมศาสดา อีกจำนวนไม่น้อย และเป็นที่จำได้หมายรู้กันว่าสถูปใดเป็นพระอรหันต์องค์ไหน นอกจากนี้ยังมีสถูปที่สร้างสำหรับบรรจุเครื่องอัฐบริหารของพระพุทธเจ้าด้วย เช่น บาตร จีวร และ สิ่งอื่น ๆ อีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ สถูปสำหรับพระพุทธรูปองค์นั้นแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตามลักษณะของสิ่งที ประดิษฐานอยู่ภายใน คือ

ประเภทแรก สถูปสำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เรียกสถูปประเภทนี้ว่า “สารีริกธาตุ”

ประเภทที่สอง สถูปสำหรับบรรจุบริวารหรือสิ่งของที่พระพุทธรูปองค์เคยทรงใช้เรียก สถูปประเภทนี้ว่า “บริโศสถูป”

ประเภทที่สาม สถูปที่ตั้งอยู่ตรงสถานที่สำคัญของพระพุทธรูป เช่น สถานที่ตรัสรู้ที่ พุทธคยา เป็นต้น เรียกสถูปประเภทนี้ว่า “อุเทสิกสถูป”

ประเภทที่สี่ สถูปสำหรับบรรจุพระพิมพ์ ซึ่งมีผู้สร้างแล้วบรรจุไว้ในสถูป เข้าใจว่าคงจะ สร้างเท่าจำนวน 84,000 พระธรรมชั้น แต่ต่อมาชาวพุทธที่ไปแสวงบุญ มักจะสร้างขึ้นเมื่อไป นมัสการสังเวชนียสถานของพระพุทธรูป แต่ทำเป็นสถูปขนาดเล็กด้วยศิลาเพียงองค์เดียว มีความ หมายถึงได้บรรจุพระพิมพ์ไว้จนครบในสถูปนั้นแล้ว ต่อมาวิวัฒนาการเป็นว่าสร้างสถูปประเภทนี้ ด้วยการก่ออิฐหรือสร้างด้วยโลหะก็ได้ และมีหลายขนาด เรียกสถูปประเภทนี้ว่า “ธรรมสถูป”

ก่อนที่พระเจ้ากนิษกะจะทรงสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 687 นั้น ชาวพุทธมีคติการใช้สัญลักษณ์แทน พระพุทธรูปในงานจำหลักตกแต่งสถูป เช่น ใช้ธรรมจักรกับ กวางหมอบแทนองค์พระพุทธรูปในปางปฐมเทศนา จำหลักรูปสถูปแทนองค์พระพุทธรูปในปาง ปรินิพพาน และจำหลักพระพุทธรูปแทนพระพุทธรูปในกรณีต่างๆ ไป เป็นต้น (ปริชา นุ่นสุข 2530 : 40)

เจดีย์ (Chaitya) มาจากคำว่า “Chita” คือ “จิต (จิตใจ)” หรือ “จิต” คำเดียวกับกับ จิตกาธาน อันแปลว่า “กองฟอน” หรือ “เชิงตะกอนที่เผาศพ” ใช้ในพระพุทธศาสนาหมายถึง “สถูป” แต่เจดีย์เป็นคำที่มีความหมายมากยิ่งขึ้น โดยหมายรวมไปถึงวิหารและต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่ เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปด้วย ดังนั้นน่าจะหมายถึง อนุสรณ์สถาน แต่ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้อง กับพระพุทธรูปนั้นเรียกกันว่า “พญากเจดีย์” โดยนัยนี้แม้พระพุทธรูปก็นับเป็นเจดีย์อย่างหนึ่ง เจดีย์ในประเทศอินเดียมีความแตกต่างจากสถูป เพราะเจดีย์ของอินเดียมีรูปร่างอย่างวิหาร คือ สร้าง อาคารครอบทับสถูป เป็นรูปร่างยาวรี รูปห้องโถงมีเสารายสองข้างและเฉลียงนอกเสาทั้งสองด้าน ด้านหลังกลม มีสถูปอยู่ด้านหลังข้างหลังทำนองพระประธาน แต่เดิมนั้นในอินเดียมีสถูปสำหรับ ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุเพียงอย่างเดียว เป็นสถูปแบบโอคว่ำหรือขันคว่ำ ครั้นต่อมาสถูปที่ สร้างรุ่นหลังมีขนาดเล็กลง เกิดคติการสร้างสำหรับเป็นที่ประชุมของชาวพุทธและพระภิกษุสงฆ์ ในกิจต่าง ๆ จึงได้ย่อสถูปให้เล็กบรรจุไว้คอนท้ายของวิหาร สำหรับเคารพกราบไหว้บูชากัน จึงเรียกวินัยนี้ว่า “เจดีย์” เพราะสถูปก็เป็นสัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่แล้ว

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 10 - 11 ได้มีการสร้างวิหารหรือเจดีย์นี้ โดยเจาะสกัดถ้ำเข้าไปเป็นห้องโถง มีเสา มีสถูปอย่างพร้อมสรรพ เรียกว่า “เจดีย์” เช่น ถ้ำอะชันดาในประเทศอินเดีย เป็นต้น ในระยะต่อมาการเจาะถ้ำในลักษณะนี้ได้มีการทำช่องสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปติดกับสถูป เป็นพระพุทธรูปประทับนั่ง สมัยคุปตะซึ่งมีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 11 และยังเรียกสถานที่นี้ว่า “เจดีย์” เช่นเดิม ต่อมาได้เกิดวิวัฒนาการอีก คือ เจดีย์ที่มีสถูปหายไป กลับเหลือแต่เพียงพระพุทธรูปอย่างเดียว แต่ทำซุ้มเรือนแก้วประดิษฐานไว้อย่างงดงาม เช่น พระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนครศรีธรรมราช เป็นต้น ครั้นสมัยอยุธยาซุ้มเรือนแก้วหายไป คงเหลือแต่พระพุทธรูปโดด ๆ สืบมาจนปัจจุบันนี้ และมีการแยกพระเจดีย์ซึ่งเคยอยู่ในวิหารออกไปจากวิหาร โดยนำไปประดิษฐานไว้หลังวิหาร แต่มีห้องเชื่อมระหว่างวิหารและเจดีย์ ซึ่งเริ่มปรากฏในราวพุทธศตวรรษที่ 19 ต่อมาได้มีการแยกเจดีย์ออกไปเป็นเอกเทศหลังวิหาร และยึดถือเป็นคติ สืบมาจนปัจจุบันนี้ (ปรีชา นุ่นสุข 2530 : 41)

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง
2. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจประวัติและพัฒนาการของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วย ดอกไม้เงินดอกไม้ทอง
3. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจประเพณีปฏิบัติของการทำดอกไม้เงินดอกไม้ทอง ในด้าน วิถีคิด เทคนิค และวัสดุ ที่นำมาบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจรูปแบบของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง